

Дата: 27.03.2023

Група: М-1

Предмет: Фінанси підприємств

УРОК 75-76

ТЕМА: «Відтворення необоротних активів підприємства»

МЕТА:

- Вивчити шляхи відтворення основних засобів
- Опанувати основні відомості про знос і амортизацію основних фондів
- Розвинути навички з порядком нарахування амортизації
- Виховати інформаційно-освічену особу, цікавість до обраної професії, дисципліну та уважність

1. Відтворення необоротних активів підприємства

Відтворення основних виробничих засобів — це процес безперервного їх поновлення, що характеризується:

- основні виробничі засоби поступово переносять свою вартість на вироблену продукцію;
- у процесі відтворення основних виробничих засобів одночасно відбувається рух їхньої споживної вартості та вартості;
- нарахуванням амортизаційних відрахувань здійснюється нагромадження в грошовій формі частково перенесеної вартості основних виробничих засобів на готову продукцію;
- основні виробничі засоби поновлюються в натуральній формі протягом тривалого часу, що створює можливість маневрувати коштами амортизаційного фонду.

Через схильність необоротних активів до зносу перед підприємством виникає необхідність їх відтворення. Розрізняють просте та розширене відтворення потреба необоротних активів:

2. Знос і амортизація

Основні засоби піддаються зносу — фізичному (матеріальному) і моральному (економічному).

Фізичний знос виявляється в постійній втраті техніко-економічних властивостей і, отже, у втраті споживчої вартості, що у міру використання необоротних активів переноситься на готовий продукт.

Розмір фізичного зносу ($P_{ф.з.}$ %) розраховується за формулою:

$$P_{ф.з.} = T_{ф.} \times T_{н.} (100 - B_{л.}),$$

де $T_{ф.}$ — фактичний термін служби;

$T_{н.}$ — нормативний термін служби;

$B_{л.}$ — ліквідаційна вартість у відсотках до балансової вартості.

Моральний знос — це передчасне, до закінчення нормативного терміну фізичного зносу, відставання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів і нематеріальних активів внаслідок створення нових, більш прогресивних і економічно ефективних основних засобів.

Розрізняють дві форми морального зносу:

- перша виражає зменшення вартості основних засобів внаслідок скорочення суспільно-необхідних витрат праці на їх відтворення;
- друга виражає зменшення ефективності основних засобів у результаті впровадження нових, більш прогресивних і економічно ефективних основних засобів.

Розрізняють повний і частковий знос основних засобів.

Повний знос передбачає повну заміну зношених основних засобів (нове капітальне будівництво або придбання нових основних засобів).

Частковий знос компенсується здійсненням капітального ремонту основних засобів.

Повне відновлення у натуральній формі здійснюється «економічне відновлення» — відшкодування через систему амортизації.

3. Амортизація основних засобів та методи її нарахування

Амортизація — це систематичний розподіл вартості необоротних активів, що амортизуються (первісна мінус ліквідаційна вартість) упродовж строку їх корисного використання (експлуатації).

Амортизаційні відрахування — це грошове відображення розміру амортизації, міри зносу основних засобів. Вони включаються до собівартості продукції та компенсуються при її продажу у виторгу (доходу), від реалізації продукції суми амортизаційних відрахувань розглядають як цільовий фонд, складову фінансових ресурсів, призначених для відтворення зношених у процесі виробництва необоротних активів і матеріальних активів.

Приклад. Первісна вартість придбаного підприємством виробничого обладнання склала 81000 грн. На підприємстві було прийняте рішення про граничний термін експлуатації обладнання — 4 роки, після чого в результаті фізичного і морального зношення, а також зміни технології буде закуплене нове обладнання. Натомість через 4 роки підприємство планує отримати виручку за використане обладнання у розмірі 16000 грн. Виходячи із цього, вартість, яка підлягає амортизації, складає **65000 грн.** ($81000 - 16000 = 65000$). За період експлуатації обладнання планується випустити 130000 одиниць продукції, зокрема: 1 рік — 30000 штук, 2 рік — 40000 штук, 3 рік — 40000 штук, 4 рік — 20000 штук.

Метод 1 — прямолінійний, за яким річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на очікуваний період часу використання об'єкта основних засобів.

Входячи із зазначеного:

Річна норма амортизації = 25% ($100\% : 4 = 25\%$).

Річна сума амортизації = 16250 грн. ($65000 \times 25\% : 100\% = 16250$).

Місячна сума амортизації = 1354 грн. ($16250 : 12 = 1354$).

Метод 2 — зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації. Річна норма амортизації (у відсотках) обчислюється як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість.

Розрахунок річної суми амортизації на протязі строку роботи обладнання покажемо у табл. 1.4.

Таблиця 1.4.

Розрахунок річної суми амортизації обладнання з використанням методу зменшення залишкової вартості

Роки експлуатації	Залишкова вартість, грн.	Річна норма амортизації, %	Річна сума амортизації, грн.
1	81000	33,3	26973
2	54027	33,3	17991

3	36036	33,3	12000
4	24036	33,3	8036
x	16000	x	65000

Як видно із табл. 1.4., амортизація об'єкта за весь строк його експлуатації склала 65000 грн., тобто дорівнює вартості обладнання, яке підлягало амортизації з самого початку.

Метод 3 — прискореного зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється, виходячи із строку корисного використання об'єкта, і подвоюється.

Таблиця 1.5.

Розрахунок річної суми амортизації обладнання з використанням методу прискореного зменшення залишкової вартості

Роки експлуатації	Залишкова вартість, грн.	Річна норма амортизації, %	Річна сума амортизації, грн.
1	81000	50	40500
2	40500	50	20250
3	20250	50	2125
4	18125	50	2125
x	16000	x	65000

Річна норма амортизації = 50% ($100\% : 4 \times 2 = 50$).

Розрахунок річної суми амортизації обладнання на протязі строку його використання покажемо у табл. 1.5.

Метод 4 — кумулятивний, за яким річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця очікуваного строку використання об'єкта основних засобів, на суму кількості років його корисного використання.

Сума кількості років використання = 10 ($1+2+3+4 = 10$).

Річна норма амортизації за перший рік = 40% ($4 : 10 = 0,4$), за другий рік = 30% ($3 : 10 = 0,3$), за третій рік = 20% ($2 : 10 = 0,2$), за четвертий рік = 10% ($1 : 10 = 0,1$).

Розрахунок річної суми амортизації на протязі строку роботи обладнання покажемо у табл. 1.6.

Таблиця 1.6.

Розрахунок річної суми амортизації обладнання з використанням кумулятивного методу

Роки експлуатації	Вартість, яка амортизується, грн.	Річна норма амортизації, %	Річна сума амортизації, грн.
1	65000	40	26000
2	65000	30	19500
3	65000	20	13000

4	65000	10	6500
x	x	x	65000

Метод 5 — виробничий, за яким місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу випуску продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Виробнича ставка амортизації обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів.

Вартість, яка амортизується — 65000 грн. Кількість продукції, яку передбачається виробити за чотири роки роботи обладнання — 130000 шт. Виходячи із цього, сума амортизації обладнання у розрахунку на одиницю виробленої продукції = 0,5 грн. ($65000:130000 = 0,5$).

Розрахунок річної суми амортизації обладнання в залежності від кількості виробленої продукції показано у табл. 1.7.

Таблиця 1.7.

Розрахунок річної суми амортизації обладнання з використанням виробничого методу

Роки експлуатації	Вартість, яка амортизується, грн	Виробництво продукції, штук	Сума амортизації на одиницю продукції, грн.	Річна сума амортизації, грн.
1	65000	30000	0,5	15000
2	65000	40000	0,5	20000
3	65000	40000	0,5	20000
4	65000	20000	0,5	10000
x	x	130000	x	65000

Метод 6 — податковий, згідно якого суб'єкт господарювання може застосовувати методи і норми нарахування амортизації, які передбачені податковим законодавством.

Так, згідно Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" №334/94-ВР від 28.12.1994 р. передбачено, що **амортизації підлягають витрати на:**

- придбання основних фондів та нематеріальних активів для власного виробничого використання, включаючи витрати на придбання племінної худоби та придбання, закладення і вирощування багаторічних насаджень до початку плодоношення;

- самостійне виготовлення основних фондів для власних виробничих потреб, включаючи витрати на виплату заробітної плати працівникам, які були зайняті на виготовленні таких основних фондів;

- проведення всіх видів ремонту, реконструкції, модернізації та інших видів поліпшення основних фондів;

- поліпшення якості земель, не пов'язаних з будівництвом, зокрема іригація, осушення, збагачення та інше капітальне покращення землі.

Суми амортизаційних відрахувань вилученню до бюджету не підлягають, а також не можуть бути базою для нарахування будь-яких податків, зборів (обов'язкових платежів).

Не підлягають амортизації витрати платника податку на:

- придбання і відгодівлю продуктивної худоби;
- вирощування багаторічних плодоносних насаджень;
- придбання основних фондів або нематеріальних активів з метою їх подальшого продажу іншим особам чи їх використання як комплектуючих (складових частин) інших основних фондів, призначених для подальшого продажу іншим особам;
- утримання основних фондів, що знаходяться на консервації.

Згідно із Законом України "Про оподаткування прибутку підприємств" №334/94-ВР від 28.12.1994 р. (із змінами та доповненнями) передбачено з метою нарахування амортизації для визначення в подальшому оподатковуваного прибутку підприємства, **основні фонди підлягають розподілу за такими групами:**

група 1 — будівлі, споруди, їх структурні компоненти та передавальні пристрої, в тому числі житлові будинки та їх частини (квартири і місця загального користування), вартість капітального покращення землі;

група 2 — автомобільний транспорт та вузли (запасні частини) до нього, меблі, побутові електронні, оптичні, електромеханічні прилади та інструменти, інше конторське (офісне) обладнання, устаткування та приладдя до них;*

** Слова "включаючи електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичної обробки інформації, інформаційні системи, телефони, мікрофони і рації" виключені.*

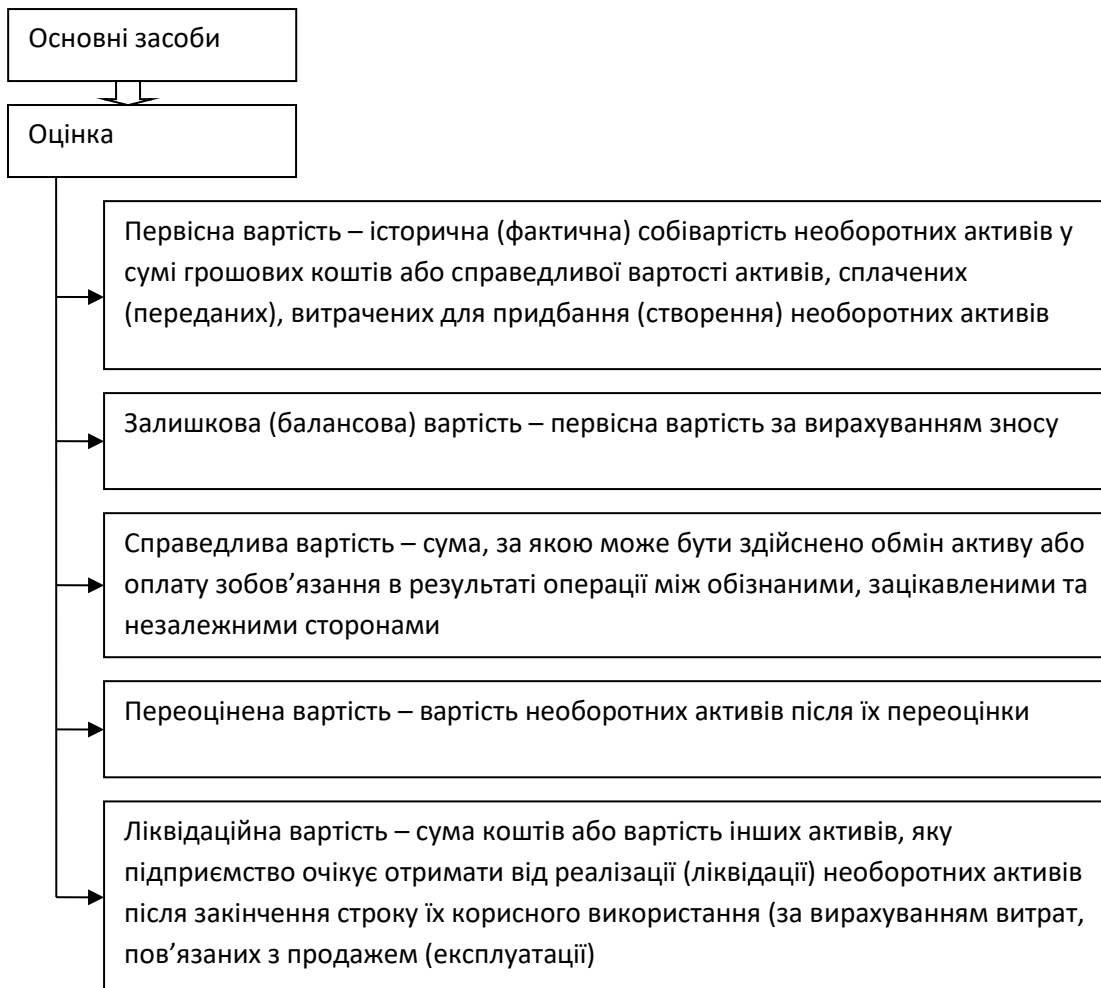
група 3 — будь-які інші основні фонди, не включені до груп 1, 2 і 4.

група 4 — електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичної обробки інформації, їх програмне забезпечення, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, інші інформаційні системи, телефони (у тому числі сотові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує вартість малоцінних товарів (предметів).

До групи 4 включають відповідні основні фонди, придбані (виготовлені) після 1 січня 2003 р. (а також витрати на їх покращення).

Норми амортизації встановлюються у відсотках до балансової вартості кожної з груп основних фондів на початок звітного (податкового) періоду в такому розмірі (в розрахунку на календарний квартал):

- **група 1** — з 1.01.04 — 2 відсотка;
- **група 2** — з 1.01.04 — 10 відсотків;
- **група 3** — з 1.01.04 — 6 відсотків;
- **група 4** — 15 відсотків.

Завдання 1

Первісна вартість об'єкта основних засобів — 6800 грн., ліквідаційна вартість становить 800 грн. За перший рік експлуатації основного засобу було списано на витрати виробництва 2490 грн. Визначити прогнозований термін корисного використання об'єкта основних засобів, якщо нарахування амортизаційних відрахувань здійснюється методом зменшення залишкової вартості.

Завдання 2

Визначити первісну вартість об'єкта основних засобів з терміном корисного використання 8 років, амортизацію якого нараховують кумулятивним методом. Відомо, що рівень ліквідаційної вартості цього об'єкта становить 12 % від його первісної вартості, а сума амортизаційних відрахувань у четвертому році експлуатації дорівнювала 2850 грн.

Завдання 3

Підприємство придбало автомобіль, ціна якого становить 69215 тис. грн., транспортні витрати — 7,5 % від ціни автомобіля. Річна норма амортизаційних відрахувань — 8,5 %. Визначити повну початкову вартість автомобіля та залишкову вартість автомобіля після 5 років експлуатації.

Завдання 4

Визначити суму амортизаційних відрахувань на III квартал поточного року за такими даними:

– вартість основних засобів 2 групи на 1 квітня поточного року — 85 500 тис. грн.;

- вартість придбаних основних засобів у II кварталі 220 тис. грн.;
- сума амортизаційних відрахувань, нарахованих у II кварталі поточного року — 20080 тис. грн.;
- норма амортизації 2 групи основних фондів — 10 %.

Завдання 6

Визначити фондвіддачу, фондомісткість, фондоозброєність за такими даними:

- вартість виробленої продукції на кінець року 650 тис. грн.;
- вартість основних виробничих засобів на початок року — 3585 тис. грн.;
- у квітні введено в дію основних виробничих засобів на суму 175 тис. грн.;
- у жовтні вибуло основних засобів на суму 94 тис. грн.;
- чисельність працівників — 225 осіб.

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте відтворення необоротних активів.
2. Назвіть види відтворення необоротних активів.
3. Що таке амортизація та амортизаційні відрахування?
4. Якими методами нараховується амортизація основних засобів?
5. Як здійснюється амортизація основних засобів за податковим обліком?
6. Як нараховується амортизація за кумулятивним та методом прискореного зменшення залишкової вартості основних засобів?
7. Розкрийте сутність і склад капітальних вкладень.
8. Дайте характеристику основним джерелам фінансування капітальних вкладень підприємства.
9. Як здійснюється фінансування ремонту основних засобів?
10. Назвіть показники, що характеризують забезпеченість підприємства основними засобами.
- 11.14. Які показники характеризують стан основних засобів?

Домашнє завдання:

- Законспектувати матеріал уроку,
- Виконати рішення задач у зошити та в ел. вигляді вислати на e-mail викладача 2573562@ukr.net
- Підручники: 3) т.4; 8) р.8